

Knjiga je u slovenskoj javnosti naišla na plodno tlo pa je već godinu dana nakon njenog izdanja ponovo štampana. U slovenskoj javnosti su se pojavile pojedinačne kritike o nekim pitanjima o razdoblju Drugog svjetskog rata i perioda poslije njega, ali je pitanje da li su te kritike posljedica političkog uvjerenja ili stvarne historiografske dvojbe.

Aida Škoro-Babić

Vijećanje bošnjačkih prvaka u Tuzli 1831. godine. Zbornik radova sa naučnog skupa "Značaj Pokreta Husein-kapetana Gradaševića u borbi za autonomiju Bosne i Hercegovine". Gradačac : BZK Preporod, 2007, 198 str.

Povodom 175. godišnjice vijećanja bošnjačkih prvaka, u Tuzli je početkom 2006. organiziran naučni skup, a godinu dana nakon toga objavljen je i Zbornik radova sa tog skupa. Prvo što bi trebalo kazati o ovom zborniku je to da je dobro da se naša pažnja usmjerava sa Husein-kapetana na širi historijski kontekst, jer ćemo samo tako, u tom širem kontekstu, moći razumjeti i Husein-kapetana.

Ovaj zbornik se sastoji od dva dijela. U prvom dijelu sadržana su četiri rada koja više govore o razumijevanju i percepciji Husein-kapetana i Pokreta za autonomiju u povijesti Bosne, dok se drugi dio fokusira na širi kontekst historije Bosne i na pojedine aspekte života Husein-kapetana Gradaševića. Tu nailazimo na tekstove različite kvalitete, pri čemu su neki više u funkciji tzv. angažirane historiografije nego na tragu borbe za historijsku istinu. Ovdje bih ponovio ono što je u svom tekstu kazao akademik Muhamed Filipović, koji se obrušio na pojave revizije naše historije i u tom kontekstu govorio o historičarima revizionistima i o političarima koji ulaze u historiografiju: "Političari govore ono što se od njih očekuje, ali ono što oni govore u odnosu na nauku o historiji njih ne obavezuje, oni ne rade prema istini nego prema interesima, a prije svega interesima svoje stranke i svojim ličnim. Naučnici su, međutim, vezani istinom, pa makar ona bila i neugodna. Stoga nas naučnike može samo muka natjerati u politiku, a svako kome je stalo do istine i kome je ona neki kriterij u djelovanju, bježi od nje, samo ako je pametan i pošten u nauci" (str. 19). Poneki, a takvih tekstova ima i u ovom zborniku, u želji da afirmiraju Husein-kapetana i njegov pokret, toliko ispolitiziraju stvari, smjeste ih u naš, savremeni, a ne kontekst početka 19. stoljeća, da ponekad nanose puno veću štetu nego korist u rasvjetljavanju okolnosti izbijanja i krajnjih posljedica Pokreta.

Iz ovoga prvog dijela zbornika izdvojio bih mišljenje Šaćira Filandre, koji se na Husein-kapetana i njegov pokret osvrnuo sa aspekta njegove simboličke uloge u afirmiranju bošnjačkog nacionalnog identiteta u 20. stoljeću. On odlično primjećuje kako se koncem 20. stoljeća unutar bošnjačkog nacionalnog identiteta odvija proces pomjeranja težišta sa religijskog na druge tačke identiteta (jezik, kultura), te da se u tom smislu odvija proces “prijelaza od konfesionalnog ka kulturnom nacionalizmu”. Tu je uloga Husein-kapetana u simboličkom smislu bila izuzetno velika, jer se pokazalo kako je on kao simbol bošnjačke integracije prisutan u memoriji svih postkomunističkih bošnjačkih elita bez obzira na politička uvjerenja.

Munib Maglajlić u svom tekstu nastoji uspostaviti vezu Husein-kepatana i hazreti Huseina, unuka Poslanika Muhameda a. s. Tu vezu on pronalazi na simboličkoj razini i nastoji pokazati kako je Husein-kapetan bio dostojan imena hazreti Huseina, ali ne treba izgubiti iz vida da je Husein-kapetan ipak više imao sekularnu nego religijsku ulogu.

Drugi dio ovoga zbornika govori o širem historijskom kontekstu života Husein-kapetana i izbivanja Pokreta za autonomiju. Tu su radovi Galiba Šljive, koji govori o prilikama na granici Bosanskog ejaleta početkom 19. stoljeća, fokusirajući se na stanje na granici prema Austriji, te rad Dževada Tosunbegovića, koji se fokusira na problem tzv. prekodrinskih nahija i odnose Bosanskog ejaleta i Smederevskog sandžaka početkom 19. stoljeća.

Nedžad Ibrišimović objavljuje tekst iz *Braće i vezira*, djela koje je on davno objavio. Ovdje se daje jedna literarna verzija pokreta za autonomiju, a Midhat Spahić ukratko oslikava Husein-kapetanovu ličnost, uglavnom ne temelju već poznatih činjenica, dok Enes Pelidija najprije daje jedan opći pregled literature o Husein-kapetanu, a potom se fokusira, rekao bih vrlo vješto, na ključne aspekte Husein-kapetanova duhovnog života, posebno potcrtavajući ulogu šejha Abdurahmana Sirije iz tekije na Oglavku kod Fojnice na Husein-kapetana (Abdurahman Sirija je u to doba imao veliki ugled među muslimanima u Bosanskom ejaletu, a dokazano je da je i Husein-kapetan dolazio u njegovu tekiju). Aiša Softić piše o Husein-kapetanu Gradaševiću u bosanskohercegovačkoj usmenoj predaji.

Dva rada iz ovoga zbornika posebno želim istaknuti. To je rad Nusret ef. Kujrakovića koji piše o vakufima Gradaševića. Osobno sam veoma zahvalan Kujrakoviću na činjenici da je u ovom tekstu razjasnio porijeklo sadržaja pečata Husein-kapetana Gradaševića (dokazujući kako se radi o ajetima iz Kur’ana), a jako važnim mi se čine i podaci koje on navodi o oduzetim vakufskim dobrima u Gradačcu.

Rad Omera Hamzića je posvećen vezama Gračanice i Gradaševića. On donosi poznate podatke o vakufima Gradaševića u Gračanici, ali i nekoliko dosad malo poznatih detalja o učešću Gračanlija u Husein-kapetanovoj vojsci. Informacije o hadži

Mustafa-agi Gračanici i Ibrahim-begu Gazibegoviću, vođama gračaničkih vojnika u Husein-kapetanovoj vojsci, mogu poslužiti kao motiv u kom pravcu treba usmjervati naša dalja istraživanja vezana za ličnost Husein-kapetana Gradaševića.

Husnija Kamberović

Xavier Bougarel, Elissa Helms and Ger Duijzings (eds.): *The New Bosnian Mosaic, Identities, Memories and Moral Claims in a Post-War Society*. Hampshire, Burlington: Ashgate, 2007, 331+ XIX str.

Svojom prošlošću i složenom sadašnjom situacijom Bosna i Hercegovina veoma često "poziva" različite znanstvenike da istražuju naše društvo, posebno unutar određenih pionirskih teorijskih obrazaca zbog čega, potom, sami sebe doživljavamo kao laboratoriju "stranaca". Zbornik koji su priredili Bougarel, Helms i Duijzings, zapravo, nije postavljen na te pionirske osnove ali nama jeste novitet iz barem jednog razloga. Antropološke studije i analize bosanskohercegovačkog poslijeratnog društva, koje su napisali autori u ovom zborniku, njihovim široko postavljenim istraživačkim pitanjima prikazuju sliku "novog bosanskog mozaika".

Zbornik je podijeljen u tri poglavlja: *Beyond ethnicity*, *Beyond ancient hatred* i *Beyond protectorate* koja sadrže dvanaest članaka. Središnja misao vodilja istraživačima, ako ih se može posmatrati kao homogeni znanstveni tim, bila je detektovati socio-kulturološke kategorije nastale uslijed ratnih dešavanja i migracionih procesa vezanih za rat u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine, koje kao takve nisu bile poznate bosanskohercegovačkom socijalističkom društvu. Interesantnost zbornika za bosanskohercegovačke znanstvenike, napose historičare, se nalazi i u interdisciplinarnom pristupu te primijenjenoj suvremenoj metodologiji znanstvenog istraživanja.

Prvo poglavlje se bavi pitanjima koja su iznad etničke pripadnosti u etnički podijeljenoj Bosni i Hercegovini. Značajna činjenica, istaknuta od nekoliko autora, je gubitak lokalnog osjećaja i pripadnosti u vremenu dominacije nacionalnih pokreta (Stefansson, Kolind) kao i nastanak novih društvenih grupa u ratnom i poslijeratnom periodu izraženih kroz moralne kategorije. Također je interesantno prikazan odnos *starosjedilaca* i *došljaka* na primjeru Sarajeva (Stefansson) što, na određeni način,